

razmerja. Učiteljem, mentorjem družboslovnih dejavnosti, je potrebno svetovati in strokovno pomagati, kako bi družboslovne dejavnosti ustrezno izpeljali v praksi.

Družboslovne dejavnosti zahtevajo kot novost in specifična oblika družboslovnega-jezikovnega vzgojno-izobraževalnega programa nadaljnje dopolnjevanje v sodelovanju s stroko, z ustreznimi institucijami in z družbi.

Smernice za družboslovne dejavnosti in uvajalni seminar za učitelje, mentorje družboslovnih dejavnosti pomenijo začetek dela na novih organizacijskih oblikah, ki zahtevajo od učiteljev dodatne napore v organizacijski, vsebinski in metodološki izpeljavi. Njihovo ustrezno izvajanje bo hkrati pomenilo kvalitetne premike usmerjenega izobraževanja.

Zusammenfassung

GESCHICHTS- ARBEITSGEMEINSCHAFTEN UND DIE GESELLSCHAFTSKUNDE IN DER GRUND- UND MITTELSCHULAUSBILDUNG

Prvenka Turk

Geschichts- Arbeitsgemeinschaften und Gesellschaftskunde sind Bestandteil des Programms für Leben und Arbeit in der Grundschule und der Mittelschulausbildung.

Das Programm der Geschichts- Arbeitsgemeinschaft basiert auf der monographischen Erforschung eines Themas. Die Themenwahl ermöglicht das Aufdecken neuer Kenntnisse zur Lokalgeschichte. Die Mentoren der Geschichts- Arbeitsgemeinschaften lenken die Schüler beim Entdecken und Sammeln von nichtevidentiertem Material und Angaben, beim Wählen mündlicher und schriftlicher Quellen, bei aktiver Arbeit in Museen und Archiven.

Das Grundziel der Arbeit der Geschichts- Arbeitsgemeinschaften ist das Bekanntmachen der Schüler mit geschichtlicher Forschungsarbeit.

Die Gesellschaftskunde ist ein Bestandteil der Kenntnisse der Gesellschaft und Sprachen in der Mittelschulausbildung. Sie führt die Schüler in die Forschungsarbeit ein und vermittelt ihnen eine berufsbezogene Bildung. Der Inhalt der Gesellschaftskunde legt den Schwerpunkt auf interdisziplinäre Verhältnisse. Die Ziele und der Inhalt erfordern verschiedene Arbeitsformen und -methoden: Terrainarbeit, Arbeit mit der Quellen- und Sekundärliteratur, gelenktes Gespräch, Arbeit im Archiv, Besuche von Museen und Exkursionen.

Marija Kremenšek

O PRVIH IZKUŠNJAH DRUŽBOSLOVNIH DEJAVNOSTI NA SREDNJI USMERJENI ŠOLI

V učni načrt tretjega in četrtega letnika usmerjenega izobraževanja družboslovno jezikovnega programa je vključena tudi družboslovna dejavnost. V smernicah za izvajanje družboslovne dejavnosti so navedena obsežna izhodišča, organizacija in smotri, metode dela ter vsebina družboslovnih dejavnosti. Nakazani so nosilci izvajanja dejavnosti, obveznosti udeležencev in čas trajanja dejavnosti.

Pri organizaciji družboslovnih dejavnosti za 3. letnik Srednje šole za družboslovje in splošno kulturo Vida Janežič v šolskem letu 1983/84 se je pred učence in učitelje postavilo vprašanje, kako vsebinsko in organizacijsko izvesti novo obliko vzgojnoizobraževalnega dela. Smernice za oblikovanje dejavnosti so bile bolj teoretično in splošno napotilo za delo. Dober pripomoček je bil vzorec načrta družboslovnih dejavnosti, ki ga je pripravila, deloma na temelju etnoloških vprašalnic, republiška svetovalka za zgodovino, ter razgovor na seminarju, ki ga je organiziral Zavod za šolstvo.

V pripravah na družboslovne dneve smo se učitelji družboslovnih predmetov soočili zlasti z dvema problemoma: a) kako organizirati in metodično pripraviti vse-

bino družboslovnih dejavnosti z interdisciplinarnega vidika družboslovnih predmetov in b) kako razporediti množico učencev (216), da bodo v aktivno delo enakomerno pritegnjeni, enako obremenjeni in angažirani.

Raziskovalna enota, ki so jo učenci skupaj z učitelji zbrali po navodilih Smernic, je bila Mesto Ljubljana in življenje v njem. V proučevanje enote so bili vključeni zgodovina, geografija, umetnostna zgodovina, psihologija, sociologija, samoupravljanje s temelji marksizma, slovenski jezik s književnostjo, etnologija, knjižničarstvo in informatika. Za posamezna področja raziskovalne problematike iz navedenih predmetov za mesto Ljubljana so se učenci sami odločili, se povezali v skupine in si razdelili delo. Teme so bile zato zelo različne, kar je bila glede na smernice pomanjkljivost. Temeljna navodila glede obsega teme, osnovne literature in metode dela so učenci dobili pri učitelju mentorju. Pri zbiranju gradiva za temo so se učenci seznanjali z iskanjem in citiranjem literature. Dobili so napotke, kako voditi razgovore na terenu, kako dobiti material v muzeju, arhivu, v znanstveni instituciji itd. V ta namen je bila organizirana tudi ekskurzija v muzeje in arhiva v Ljubljani, v nekatere časopisne redakcije in v RTV ter razgovor s profesorji psihologije na Filozofski fakulteti. Učenci so spoznavali zbiranje in skladiščenje informacij in raznega materiala, obnavljanje prizadetega materiala, nastajanje časopisnih poročil ter vrsto drugih delovnih procesov in metod dela, kakor so intervjuvanje, anketiranje in popisovanje.

Izvedba dejavnosti je bila razporejena v štiri dele. Prvi del je obsegal iskanje, zbiranje in seznanjanje z literaturo in drugim gradivom za izdelavo teme. Drugi del je bil namenjen delu na terenu, anketiranju, intervjuvanju, obisku muzejskih zbirk in arhivov, obisku galerij, knjižnic in ustanove RTV, geografskemu terenskemu delu in obisku ter razgovorom v nekaterih znanstvenih institucijah. V tretjem delu so učenci individualno ali skupinsko sintetizirali gradivo v obliki seminarske naloge ali kakega drugačnega pisnega izdelka. Analiza zbranega gradiva in sintetiziranje je predstavljalo za učence težji del. V zaključni fazi so učenci predstavili rezultate dela v razredu. Tako je bil razred seznanjen s temami vseh skupin in s problematiko dela raznih družboslovnih predmetov. Na koncu je bila narejena tudi analiza o vsebini, organizaciji in načinu izvedbe družboslovnih dni.

Kakšni so bili rezultati družboslovnih dejavnosti? Mnenje učencev je, da so tako kakor pri kulturnih in naravoslovnih dejavnostih pridobili veliko novih izkušenj v podrobnejšem spoznavanju strokovne vsebine, v organizaciji dela in v delovanju nekaterih znanstvenih in kulturnih institucij. Vse skupine, v razredu jih je bilo po pet, in učenci vseh skupin niso enako zavzeto sodelovali. Motiviranost za tako obliko dela je bila različna, pri nekaterih učencih je sploh ni bilo. Delali so, ker je to obvezno. Nekaterim bi, po izjavah, odgovarjala drugačna oblika dela z drugimi metodami in raziskovalno enoto. Torej obstaja pri učencih glede družboslovnih dejavnosti tudi negativno mnenje, vendar gre v tem primeru le za posameznike. Še enkrat: večini učencev se zdijo izkušnje, ki so jih pridobili dragocene, ker so jih navajale na samostojno iskanje, svobodno oblikovanje zaključkov in preizkušanje teoretičnih dognanj predmeta v praksi. Ta oblika dela jih je veliko bolj angažirala, kakor jih lahko pouk v enakem času v razredu. Za učence je to poskus vključevanja v samostojno raziskovalno delo, ki zahteva neprimerno več dela, iznajdljivosti in poglobljenosti, kakor klasična oblika pouka.

Uspeh družboslovnih dni pa ni odvisen le od učenčeve pripravljenosti na to obliko učnovzgojnega procesa, temveč tudi od teoretične izdelanosti in organizacijske pripravljenosti delovnega načrta. V našem primeru je glede vsebine prišla premalo do izraza interdisciplinarna zasnovanost raziskovalne enote. Zavedali smo se, da metode in kriteriji za izdelavo posamezne teme niso bili dovolj izdelani in da med družboslovnimi predmeti ni bilo dovolj metodološke povezave v smislu raziskave in osvetljevanja nekega družboslovnega področja mesta Ljubljane z vidika različnih družboslovnih znanosti. Delni razkorak med zamislijo in prvo realizacijo

družboslovnih dni pri nas vidim v veliki množici učencev, ki jih ni preprosto usmeriti vse le na nekaj ožjih raziskovalnih tem. Glavni razlog za pomanjkljivo interdisciplinarno naravnost našega programa pa iščem v pomanjkljivi in v preozki strokovni usposobljenosti učnega kadra za tovrstno delo v šoli ter v preskromnih izkušnjah družboslovcev za usklajevanje in skupno programiranje družboslovnih predmetov. Tudi povečana obremenjenost učiteljev, ki je nastala z izvajanjem raznih novih oblik dela v usmerjenem izobraževanju povzroča težave pri načrtovanju in izvedbi dejavnosti. Razen družboslovnih gre še za kulturne, naravoslovne, telesno-vzgojne in obrambne dejavnosti. Še tako dobra organizacija razporeditve dela na šoli ne more skrčiti povečanega obsega dela. Pride lahko le do skrajne poenostavitve izvajanja teh različnih dejavnosti na nekatere pomanjkljivo pripravljene in formalne ekskurzije in podobno, kar pa seveda ni cilj tovrstnih novih oblik učnovzgojnega dela v usmerjenem izobraževanju.

Čeprav družboslovne dejavnosti v 3. letniku na naši šoli niso potekale v celoti po predlogu Smernic, smo bili z rezultati zadovoljni. Čeprav interdisciplinarne metode nismo v celoti razvili pri izbiri in obdelavi tem, pa v zvezi z družboslovnimi dejavnostmi učitelji sorodnih predmetov le začno delo med seboj usklajevati, se izogibati podvajanju in skupaj iskati najprimernejše metode in oblike dela. V uvedbi družboslovnih dejavnosti za družboslovno jezikovni program vidimo zlasti prizadevanje usmerjenega izobraževanja, da bi z novimi, samostojnejšimi in manj šolskimi oblikami dela vzpodbujalo učenčevo motivacijo za ustvarjalnost, iskateljstvo ter povezovanje in preverjanje teorije s prakso. Zamisel ni povsem nova, le da je sedaj v 3. in 4. letniku družboslovno jezikovnega programa usmerjenega izobraževanja to učna obveznost. S tem se postavlja vprašanje ali smo učitelji družboslovnih in humanističnih predmetov strokovno dovolj usposobljeni, pedagoško tolerantni in osebno ustvarjalni, da motiviramo večino učencev programa za pristopanje k samostojnemu raziskovanju in da jim s svojo problemsko pristopnostjo, inovativnostjo in vprašljivo zastavljajočo tematiko družboslovnih dni omogočimo oblikovati svobodno, odgovorno, ustvarjalno in vsestransko razvito osebnost.

Zusammenfassung

ÜBER DIE ERSTEN ERFAHRUNGEN DER GESELLSCHAFTSKUNDE

Marija Kremenšek

In dem Bericht stellt die Autorin die ersten Ergebnisse der Gesellschaftskunde dar. Die Erfolge der neuen Form des Bildungs- und Erziehungsprozesses für das Programm Gesellschaft-Sprachen der berufsbezogenen Schulausbildung hängen von der inneren Motiviertheit der Schüler für ein aktiveres Vertiefen in die Gesellschaft und deren Probleme ab, weiterhin von der Organisation des Faches sowie von den Fachkenntnissen und pädagogischen Fähigkeiten des Lehrers bei seiner Arbeit als Mentor.

Anka Muhvič

VLOGA ZGODOVINSKEGA KROŽKA NA SREDNJI VZGOJITELJSKI ŠOLI V LJUBLJANI IN VKLJUČEVANJE UČENCEV V GIBANJE »ZNANOST MLADINI«

Za uvod v poročilo izkoriščam naslednjo misel: »Delala sem z veseljem in sem zadovoljna, ker sedaj vem o mojem kraju mnogo več in zato mi je v njem vse bliže in lepše.« Izrazila jo je Katja Benčina, ena od petih učenk iz tretjega letnika, ki so se v preteklem šolskem letu s svojim delom vključile v gibanje »Znanost mladini«.